

LARS AHLIN

Kommer hem och är snäll

Ur *Inga ögon väntar mig* (1944)

Då Sören Hellgren kom hem lite på snusen tog han bara av sig galoscherna i tamburen. Han sköt hatten i nacken, knäppte upp rocken och stegade in och försökte verka glad och obesvärad.

— Nu kommer jag. Är jag väntad? sa han en smula spydigt.

Han höll ut en påse mot sin hustru.

Hon höll på att damma. Hon hade nyss rivit ner en massa saker från byrån och ställt dem på bordet. Hon hade bara för en minut sen ryckt till sig dammtrasan, men nu försökte hon låtsas som om hon hållit på länge. Men hon hade nyss lämnat fönstret. I flera timmar hade hon stått där och stirrat efter honom.

— Du skulle ju bara gå fram och tillbaka, sa hon nu.

— Jag har också gått fram och tillbaka, flinade han.

— Du skulle ha varit tillbaka senast ett, sa hon.

— Och nu är hon sex, sa han.

— Varför håller du inte ord?

— Ska du inte titta i påsen?

— Du kan ställa den där, sa hon. Du ser ju att jag dammar.

— Jag tycker inte om din ton, sa han.

— Varför tar du inte av dig? sa hon.

— Varför tittar du inte i påsen?

— Ta av dig, sa hon men tittade i påsen.

Det låg några äpplen, ett par apelsiner och en liten klase blå vindruvor i den.

— Säga va man vill, men en snäll gubbe har du fått, sa han och tog henne under hakan.

Hon ryggade tillbaka.

— Just så lagom tycker jag. Ta av dig, Sören!

Han låtsades inte höra henne utan gick runt bordet och började vissla.

— Inga brev?

— Nej, sa hon.

Han ställde sig vid skrivbordet och började plocka i några papper. Han fortsatte att vissla. Han fortsatte att gå runt bordet. Han gick vitsigt på klackarna och klatschade sen till med tåspetsarna. Hon fortsatte att damma utan att se på honom. När han kom bakom henne började han steppa. Han utförde en liten virvel. Det var en invit.

— Hör du inte? sa han sen han upprepat virveln tre gånger.

Men hon fortsatte att damma med ryggen vänd mot honom. Då grep han tag i henne över höfterna och försökte kyssa henne på halsen. Men hon knuffade till honom och skrek:

— Låt bli det där!

— Jaså, det låter så, sa han. Man är inte välkommen hem. Nånå, så kan man väl gå igen då.

Han gjorde en mycket överlägsen grimas och lutade sin kropp bakåt.

— Då går man väl då ...

— Stanna! ropade hon och snodde runt. Du måste stanna!

Hon såg på honom med mörka, förtvivalade ögon.

Hon var blond och grovt byggd. Hon var mycket prydlig i sin blå klänning och sitt vita förkläde. Hon hade fylliga, starka armar, en bred haka och en envis mun. Hennes väninnor sa ofta att hon skulle ta Sören ”klokt”. Hon förstod vad de menade, men hon förmådde aldrig praktisera den kloka metoden. Hon kunde inte lirka med honom. Hon kunde inte låtsas nöjd. Hon kunde inte glömma att han var full och hade felat.

– Ge mig en puss, sa han.

– Snälla Sören, du vet att jag vill ditt eget bästa. Ta av dig!

– Ge mig en puss, sa han.

Hon gjorde våld på sig och gick fram till honom, tog av honom hatten och strök hans hår. Han lyfte upp hennes haka och kysste henne. Hon kunde inte hindra att ett par tårar rann nerför kinderna.

– Varför gråter du? sa han. Jag kommer ju hem och är snäll.

– Du skulle ha kommit hem som du sa, sa hon och strök honom över bröstet. Jag har stått här och väntat ...

– Litar du inte på mig? sa han.

– Får jag ta av dig rocken?

– Ingen brådska.

– Men det är ju ingen mening i att ha rocken på sig, sa hon. Ta av dig och lägg dig å vila. Jag ska laga riktigt god mat åt dig.

– Jag är inge hungrig, sa han.

– Det förstås, sa hon och blev åter bitter. Du har förstås suttit på Runan och ätit och spritat.

– Men nu kommer jag hem och är snäll, sa han.

– Hur mycket pengar har du gjort av med?

Han tog ett steg ifrån henne och var väldigt förolämpad. Han slog näven i bordet och skrek:

— När jag kommer hem och är snäll så vill jag se glada miner, annars går jag ut igen. Har du förstått?

— Ta av dig rocken, bad hon och gick inpå honom och försökte få den av honom, men han slog bort hennes händer.

— Man kommer hem och är snäll, men man möts av sura miner! skrek han. Inte underligt att man håller sig borta när man gått sta och gift sig med en som du. Skulle jag vara sämre än jag är så skulle du aldrig få se mig hemma nån gång. Men jag, jag kommer hem och är snäll och har köpt frukt åt dig, men du tittar inte i påsen ens.

— Jag har sett i den, sa hon.

— Men du har fantamej inte tackat, skrek han.

— Tack ska du ha, sa hon och räckte honom handen, men han slog undan den.

— Jag ser inte ett spår av tacksamhet hos dig, förbannade hycklerska! skrek han.

— Som du vill, sa hon och kände att hon inte orkade mera.

Åh, tänkte hon, om jag vore annorlunda skapad ändå! Jag borde vara som Anna. Hon skrattar och är glad hur hennes gubbe än kommer hem. Hon lirkar med honom och får kläderna av honom och får honom i säng. Ibland slår han henne, men hon ler mot honom iallafall. Man kunde tro att hon inte känner nånting, men det gör hon. Hon lider. Jag känner henne. Åh, jag borde vara som hon!

Hon gick in i köket. Han satte på sig hatten igen. Han satte den svajigt på nacken. Det gula håret föll nerför hans panna. Hon tyckte fantastiskt mycket om honom. Hon hade

velat trycka honom intill sig. Hon hade velat tala om för honom att hon hatade sig själv bara för att hon inte var lättsinnig och sån som han ville att hon skulle vara.

– Man kommer hem och är snäll, sa han.

Han ställde sig på tröskeln mellan rummet och köket.

– Man kommer hem och är snäll, sa han igen.

Han blev väldigt glad åt dessa ord. Fast han redan sagt dem flera gånger var det som om han aldrig känt till dem förrän nu, tyckte han. Det finns inga sannare ord! Dom är precis på pricken! tänkte han, och han spikade fast dem i taket och dom blev en trapets och han kunde hänga upp hela sitt liv på trapetsen och det bar ändå.

– Man kommer hem och är snäll, sa han. Vet du av att jag kunnat dröja kvar mycket längre nere i stan? Jag kunde ha haft förbannat roligt nu. Istället kommer man hem och är snäll mot en surkona. Fyhelvete va snäll och dum jag är!

Hon gick fram och tillbaka i köket och visste inte vad hon skulle ta sig till.

– ”Stanna med oss du”, sa Rickard till mig. ”Tids nog kommer du hem.” Nej, sa jag, min lilla gumma väntar på mig. Jag vill gå hem till min lilla gumma. ”Står du under toffeln?” skrek Rickard. Ihelvete, skrek jag. Men jag gillar att vara hemma. Jag gillar min lilla gumma för hon är förbannat präktig. ”Följ med till Gambrinushallen åtminstone”, sa han. Nej stopp, sa jag. Jag ska hem till min lilla gumma. ”Du har vissnat”, sa han. ”Vi ska ha förbannat livat nu snart. Jag har nos på en helpanna. Jag är nästan förbannat säker på att kunna lägga labb på en helpanna innan kvälln”, sa han. ”Du får följa med hem till mig, Sören. Vi ska ha inihelvete roligt hemma hos mig”, sa han. Nej, sa jag. Nu går jag hem. Jag ska kila in till Bergs och köpa lite

frukt åt gumman min, sa jag. Hon svärmar så förbannat för vitaminer, sa jag, och jag sa bara gott om dig din förbannade surkona.

Hon stod vid spisen med ryggen mot honom.

— Man kommer hem och är snäll, sa han igen och var väldigt glad åt att ha funnit dessa ord. De hängde som en trapets ovanför hans huvud, och han hoppade upp och grep tag i trapetsen och han kunde göra många förunderliga volter. Han tog också en hel massa händelser och slängde upp och trapetsen höll förbannat bra vadän han slängde opp. Ibland hängde han förresten bara på ena sidan, men det höll ändå.

— Man kommer hem! sa han bara.

Han var väldigt förvånad över att han var hemma. Det var kolossalt märkvärdigt att han stod där han stod.

— Herregud! skrek han. Jag kunde ha följt med Rickard. Han är den verkligt glada laxen. Tjo, va man kunde haft livat just nu! Man kunde ha fått kommi med på en helpanna, och Rickard hade kunnat skaffa luder åt en. Man hade kunnat ligga med nån jäkligt upplagd tjej vid det här laget. Men så går man hem hit istället.

— Sören, sa hon och kom fram till honom och la sina händer på hans axlar. Du vet att jag vill ditt bästa. Ta av dig. Du kommer bara att få ångra dig i morron om du går ner till stan en gång till. Tänker du inte på mig, så tänk på pengarna.

Han stötte bort henne och höll henne en armlängd ifrån sig.

— När jag ser på dig, sa han, så blir jag meråmer förvånad att jag kommit hem. Fyhelvete, va jag måtte vara

snäll! När jag ser på dig så går det verkligen opp i skallen på mig, att jag måtte vara den snällaste karn på jorden.

Hon lämnade honom och visste inte vad hon skulle göra.

– Fyhelvete va jag är snäll! skrek han.

Hon önskade att hon kunde le. Hon önskade att hon kunde nojsa med honom. Anna kunde nojsa med sin gubbe när han kom hem full. Fast det sved i hennes hjärta brukade Anna skratta och le. Han fick inte ana något om hur svårt hon hade det. Anna var en underbar kvinna. Dit upp kunde hon aldrig nå. Hon kunde inte vara lättsinnig. Hon kunde inte skjuta ner det som var rätt och riktigt och förtiga det. Hon var en bunden och ofri människa, det visste hon, men hon kunde inte göra något åt det.

Hon gick in i skafferiet och plockade ett handfat fullt med potatisar. Sen tog hon handfatet till slaskledningen och började tvätta av dem. Det hela var onödigt, för själv ville hon inte ha mat och han ville inte heller ha mat. Men det lättade att ha något att göra.

– Man kommer hem och är snäll, sa han igen, men nu kände han sig inte så glad som nyss.

Han såg sig omkring och det var nästan tomt i hans ansikte. Orden var inte längre en trapets ovanför hans huvud. De var ett staket mellan honom och henne. Om hon uppskattat att han kommit hem ändå! tänkte han. Om hon uppskattat hans fruktpåse. Om hon förstått att han inte bara fallit för frestelser utan också övervunnit en hel del, ja, att han övervunnit de svåraste, då skulle han inte stå här med rock och hatt, då skulle han ha henne i sin famn nu.

– Man kommer hem och är snäll, sa han.

Men nu fick han ingenting ut av orden. Han blev förtvivlad. Herregud, tänkte han, så dumt och misslyckat vårt äktenskap är. Så dum och misslyckad jag är. Jag borde vara annorlunda. Tyra borde ha fått en annan karl. Alla säger att hon är den präktigaste kvinnan häromkring. Hon kan hushålla hon! Varför ihelvet är jag inte lika präktig som hon? Varför kan jag inte få en smula av hennes stadga?

Han såg på henne. Hon hade knutit ett smutsigt, randigt förkläde över det vita och satt nu på en stol med det stora handfatet i knät. Bredvid sig på golvet hade hon ställt en vit emaljhämtare med något vatten. I handen höll hon en gul potatisskalare. Hon hade redan skalat flera. Med jämna mellanrum plumsade en vit, vacker potatis ner i hämtarn. Hon skalade noga med tunna skal, och alla svarta ögon petade hon bort med spetsen. Snart täckte skalen över alla potatisarna i handfatet. Hon måste köra händerna allt djupare för att få tag i dem.

Han stod länge och såg på. Förtvivlan djupnade i honom. Han kunde inte bära den utan att bli desperat.

— Man kommer hem och är snäll! skrek han igen. Men fast man kommer hem och är snäll så möts man av en jävla surkona som inte håller en för ett nå. Jag behövde bara se ögonvitan din när jag kom innanför dörrn för att förstå att: Gud va jag är dum som kommer hem till den där och är snäll.

Hon teg och skalade. Hon förstod nu att han skulle gå till stan igen. Han skulle fortsätta att dricka och göra av med pengar och förstöra sin kropp och sitt samvete. Han skulle följa med den där Rickard hem. Dom skulle suppa sig redlösa och så skulle dom ha andra kvinnor.

Åh! Det sprängde i henne. Varför hade hon inte blivit annorlunda? Varför kunde hon inte pruta av på det hon önskade för att vara honom till lags?

— Man kommer hem och är snäll! skrek han. Men här hemma kan man inte vara. Ajöss!

Han lutade sig in genom dörröppningen över sina ords staket. Han kände att han nådde bottenrekord i uselhet, men han kunde inte hindra den föraktfulla grimasen mot henne och den nedsättande åtbörden.

— Ajöss, surkona! skrek han.

Han svängde om och började vissla. Han gick några varv runt bordet. Så ställde han sig att steppa. Det var till avsked:

Trrararapp rapp rapp! Trrararapp rapp rapp!

Hon hade upphört att skala. Hon stirrade ner i handfatet på de smala, smutsgråa, slingrande skalen. Hon fick plötsligt för sig att det var en hjärna, en människo-hjärna, eller kanske Guds hjärna, eller kanske tillvarons hjärna, som låg utstjälpt i handfatet i hennes knä.

Hennes förtvivlan slöt sig och blev på något sätt definitiv. Den fick en utompersonlig räckvidd. Den omfattade hela verkligheten. Ingenting kunde rädda sig över på en soligare sida. Det mest fundamentala var anfrätt. Allting var förtvivlan värt.

Den smärta som grep henne var nästan bedövande. Den svepte in henne i en svart sky. Hon skulle ha förintats om det fortgått, tänkte hon sen. Hon skulle inte ha kunnat existera i dess fasansfulla krets. Långt, långt borta hörde hon Sörens hånfulla avskedsstepp. Den dog meråmer bort och nådde nästan ytan av ljudlöshet.

Då rusade hon plötsligt upp och sprang in i rummet och kastade sig mot honom.

— Sören! Jag är så fruktansvärt rädd! skrek hon. Du måste hjälpa mig!

Hon slet i honom och sög sig fast vid hans mun.

— Å, vad jag älskar dig, vad jag älskar dig högt! viskade hon mot hans kind. Förlåt mig. Det är mitt fel. Tro mig ändå. Jag älskar dig så oerhört. Jag skulle vilja vara precis som du vill ha mig.

Han blev nästan nykter. En iskall påle slogs tvärs igenom honom. Han blev så skamsen att han varken kunde svälja eller andas. Han kände att han snart skulle brista i gråt om hon inte upphörde att viska såna ord som nu. Åh! Han hade kunnat offra sitt liv för att få se henne strålande. Han kände att han var ovärdig allt annat. Att smeka henne, att kyssa henne: allt sådant var omöjligt och oförlåtligt. Han hade kunnat dö för henne, ingenting annat skulle utplåna hans skuld.

— Skit i busen, sa han med tjock röst. Låt honom gå i fördärvet.

Men hon drog honom till schäslongen. Hon fick av honom rocken, kavajen och kragen. De la sig ner och tryckte sig mot varann och de låg alldeles stumma timme efter timme. Värken i deras själar lossnade. Han visste att han inte blivit annorlunda. Hon visste att hon inte blivit annorlunda. Båda visste att vad som hänt i kväll skulle upprepas, kanske nästa lördag, kanske någon annan dag. Men denna vetskap var inte längre ett hinder mellan dem. Den kom dem tvärtom att smaka varandra djupare och helare.